

The readiness of public libraries in Iran for the implementation of lifelong learning programs

Hashem Atapour¹ , Kiumars Taghipour² , Maryam Kangarlouei³

1. Department of Knowledge and Information Science, University of Tabriz, Tabriz, Iran

2. Department of Educational Science, University of Tabriz, Tabriz, Iran

3. MA in Knowledge and Information Science, University of Tabriz, Tabriz, Iran

Citation: Atapour, H., Taghipour, K., & Kangarlouei, M. (2025). The readiness of public libraries in Iran for the implementation of lifelong learning programs. *Research on Information Science and Public Libraries*, 31(4), 1-20. <https://doi.org/10.61882/publiij.2025.2076713.1051>

Article Info

Article type:

Research Paper

Article history:

Received: 06.02.2025

Received in revised form: 15.03.2025

Accepted: 11.05.2025

Published online: 26.12.2025

Corresponding Author:

Hashem Atapour

Email:

hashematapour@tabrizu.ac.ir

Keywords:

Feasibility Study,
Public Libraries,
Lifelong Learning

Abstract

Purpose: The present study was conducted with the aim of assessing the readiness of public libraries affiliated with Iran Public Libraries Foundation for the implementation of lifelong learning programs.

Methods: The research method employed in this study was descriptive-survey in nature. The research population included all librarians and managers working in public libraries across Iran (a total of 7000 individuals). A sample of 364 participants was selected for the study. Ultimately, 223 individuals participated in completing the questionnaires. Data collection was carried out using a researcher-developed questionnaire comprising eight key components: basic lifelong learning skills, staff competencies, inter-organizational collaboration, learning infrastructure, personal and professional development, support for formal education, equal access to information resources, and promotion of reading culture.

Results: The findings revealed that public libraries demonstrated above-average preparedness in areas such as basic skills, staff competencies, collaboration with organizations, learning infrastructure, support for formal education, and the promotion of a reading culture. However, in providing effective learning opportunities for personal and professional development, as well as ensuring equal access to information resources, their level of preparedness was below average.

Conclusion: The findings of this study indicate that public libraries affiliated with Iran Public Libraries Foundation possess a relatively suitable capacity for implementing lifelong learning programs. However, two critical areas—namely, users' personal and professional development and equitable access to information resources—require greater attention, investment, and strategic planning. Accordingly, it is recommended that Iran Public Libraries Foundation enhance access to digital resources and offer diverse educational programs to better facilitate lifelong learning at the national level.

Introduction

Public libraries are considered “local gateways to knowledge” and effective tools for supporting lifelong learning. Traditionally viewed as book-lending centers, they have now evolved into lifelong learning hubs that foster continuous personal and professional development. By providing essential access to diverse learning resources, they support individuals of all ages—from young children to the elderly—in both personal and professional growth. In Iran, public libraries operate under the supervision of Iran Public Libraries Foundation, with a vast network of over 3,500 libraries across urban and rural areas. This extensive coverage gives them

Authors retain the copyright and full publishing rights.

Published by Iran Public Libraries Foundation. This article is an open access article licensed under the <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

significant potential to become lifelong learning centers that support personal and professional development, as well as economic, cultural, and social advancement. Despite this potential, lifelong learning programs in Iranian public libraries have not yet been systematically or coherently implemented. Accordingly, the present study aimed to examine the readiness of public libraries under the supervision of Iran Public Libraries Foundation to implement lifelong learning programs.

Methods

This study employed a descriptive-survey method. The statistical population consisted of all librarians and managers working in public libraries nationwide (about 7,000 individuals). From this population, 364 participants were selected using the Krejcie-Morgan sampling table. Stratified random sampling proportional to population size was applied. The questionnaire was distributed via the administrative automation system of Iran Public Libraries Foundation and through social networks. After repeated follow-ups, 223 respondents completed the survey. The research instrument was a researcher-made questionnaire based on the study of Taghipour, Atapour, and Dehghanzadeh (2019). It included 39 items across eight main components: basic lifelong learning skills, staff competencies, inter-organizational collaboration, learning infrastructure, personal and professional development, support for formal education, equal access to information resources, and promotion of reading culture. Responses were rated on a five-point Likert scale ranging from “strongly disagree (1)” to “strongly agree (5).” To ensure content validity, the draft questionnaire was reviewed by experts in knowledge and information science as well as education sciences. Suggested revisions were incorporated, and the final version was approved. Reliability was assessed using Cronbach’s alpha, which yielded a value of 0.85, indicating high reliability.

Results

To examine the status of each of the eight lifelong learning components in Iranian public libraries, a one-sample t-test was used, comparing the mean score of each component with a hypothetical mean of 3. The results of this test are presented in Table 1.

Table 1. Results of the one-sample t-test for assessing the capability of public libraries in the eight components of lifelong learning

Components	Hypothetical Mean	Observed Mean	T-value	Significance level	Assessment Result
Basic lifelong learning skills	3	3.56	8.558	0.001	Desirable
Staff competencies	3	3.70	13.296	0.001	Desirable
Inter-organizational collaboration	3	3.87	15.628	0.001	Desirable
Life-long learning infrastructure	3	3.87	14.880	0.001	Desirable
Support for formal education	3	3.84	14.889	0.001	Desirable
Promotion of reading culture	3	4.08	21.803	0.001	Desirable
Personal and professional development	3	2.85	-2.291	0.023	Undesirable
Equal access to information resources	3	2.96	-0.591	0.555	Undesirable

According to Table 1, public libraries had more than average preparedness in areas such as basic lifelong learning skills, staff competencies, inter-organizational collaboration, learning infrastructure, support for formal education, and Promotion of reading culture. However, shortcomings were observed in providing effective learning opportunities for personal and professional development, as well as in ensuring equal access to information resources. Specifically, The identified strengths included the following:

- Offering basic lifelong learning skills to the public (information and digital literacy training, study and learning skills, ICT skills, media literacy, problem-solving, and advanced learning).
- Staff competencies essential for supporting lifelong learning (curriculum planning, identifying learners’ needs, locating appropriate resources, information search skills, critical evaluation of digital information, referral to other learning institutions, and formal teaching qualifications).
- Inter-organizational collaboration (Collaboration with schools, universities, organizations serving special-needs populations, local communities, associations, and recreational/health/sports centers).

- Adequate learning infrastructure (computer sites with high-speed internet, suitable physical spaces for workshops, digital learning resources, and virtual branches for online services).
- Support for formal education at school levels (assisting preschool children, supporting students with homework, library tours, educational and leisure programs, and fostering active citizenship).
- Promotion of reading culture (book clubs, book reviews, summer reading programs, reading competitions, advisory services, and online/offline discussion groups).

Weaknesses and challenges included:

- Limited capacity to provide effective learning opportunities for personal and professional development (health literacy courses, cultural-artistic programs, and language learning such as English).
- A moderate capacity in ensuring equal access to information resources (mobile services for underserved areas, universal online services, learning opportunities for special groups, and home-based services).

To assess the relative importance of components supporting lifelong learning in public libraries, as perceived by librarians and managers within Iran Public Library foundation, the Friedman test was employed. Table 2 presents the outcomes of this analysis, detailing the mean rank for each component alongside relevant test statistics. A higher mean rank for a component indicates a higher perceived level of preparedness in that area. The results indicate that public libraries are perceived to be most prepared in the domains of promoting of reading, providing lifelong learning infrastructures, and fostering collaboration with external organizations. Conversely, the lowest rankings were associated with components related to personal and professional development and ensuring equal access to information resources. Given that the significance level (p-value) of the test is below the conventional threshold of 0.05, the observed differences in the mean ranks across the components are statistically significant.

Table 2. Results of the Friedman test for ranking the components supporting lifelong learning in public libraries

Rank	Components	Mean rank	Frequency	Chi-square	Degrees of freedom	Significance level
1	Promotion of reading culture	6.05	223	481.779	7	0.000
2	Life-long learning infrastructure	5.37				
3	Inter-organizational collaboration	5.30				
4	Support for formal education	5.26				
5	Staff competencies	4.59				
6	Basic lifelong learning skills	4.25				
7	Equal access to information resources	2.77				
8	Personal and professional development	2.41				

Conclusions

The findings of this study indicate that public libraries affiliated with Iran Public Libraries Foundation possess a relatively suitable capacity for implementing lifelong learning programs. This suggests that public libraries can play a significant role as local learning institutions in promoting lifelong learning. However, two critical areas—namely, users' personal and professional development and equitable access to information resources—require greater attention, investment, and strategic planning. To enhance this capacity and establish a solid foundation for lifelong learning, the Iran Public Libraries Foundation needs to develop clear policies and guidelines to transform public libraries into lifelong learning centers. These policies may include standardizing educational activities, allocating dedicated budgets, defining learning evaluation indicators, and incorporating educational roles into librarians' job descriptions. In addition, specialized capacity-building programs for librarians in areas such as adult education, self-directed learning, instructional design, and the use of modern technologies in the learning process are recommended. Considering the potential of public libraries for organizational collaboration, the Foundation can facilitate the creation of local learning networks and strengthen community-based learning by drafting agreements with the Ministry of Education, universities, the Technical and Vocational Training Organization, municipalities, and local institutions. From an infrastructural perspective, libraries should be equipped with educational facilities, stable internet, learning software, and multipurpose spaces for courses and meetings. These measures will not only enhance the quality of educational services but also attract a wider audience.

Authors' Contributions

First Author: Conceptualization, research design, final revision; Second Author: Conceptualization, research design, drafting the initial manuscript; Third Author: Data collection, data analysis, drafting the initial manuscript.

Acknowledgements

The authors express their sincere gratitude to all staff members of public libraries across Iran who participated in this study.

Ethical considerations

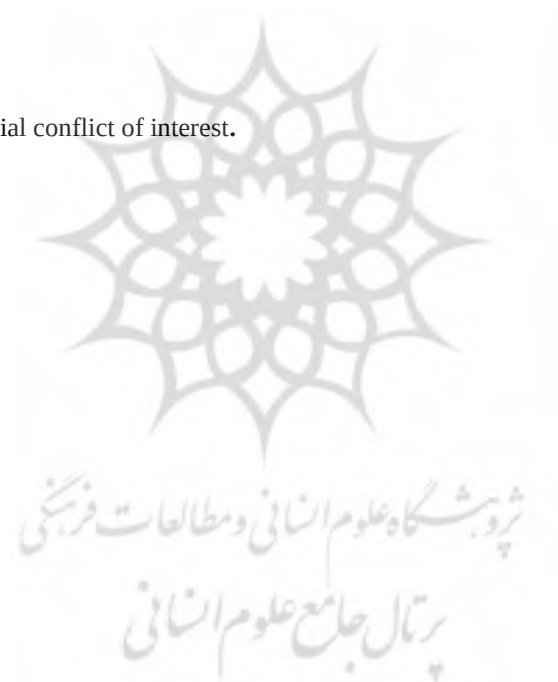
The authors adhered to ethical principles in all stages of this research.

Funding

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or non-profit sectors.

Conflict of interest

The authors declare no potential conflict of interest.

میزان آمادگی کتابخانه‌های عمومی ایران برای اجرای برنامه‌های یادگیری مادام‌العمر

هاشم عطاپور^۱ , کیومرث تقی‌پور^۲ , مریم کنگرلویی^۳

۱. گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران

۲. گروه علوم تربیتی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران

۳. کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران

استناد: عطاپور، هاشم؛ تقی‌پور، کیومرث؛ و کنگرلویی، مریم (۱۴۰۴). میزان آمادگی کتابخانه‌های عمومی ایران برای اجرای برنامه‌های یادگیری مادام‌العمر. *تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی*، ۳۱ (۴)، ۲۰-۱.

<https://doi.org/10.61882/publlj.2025.2076713.1051>

اطلاعات مقاله

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

سابقه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۱۸

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۲/۲۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۲/۲۱

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۱۰/۰۵

نویسنده مسئول:

هاشم عطاپور

پست الکترونیکی:

hashematapour@tabrizu.ac.ir

کلیدواژه‌ها:

امکان‌سنجی،

کتابخانه‌های عمومی،

یادگیری مادام‌العمر

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی میزان آمادگی کتابخانه‌های عمومی تحت پوشش نهاد کتابخانه‌های عمومی ایران برای اجرای برنامه‌های یادگیری مادام‌العمر انجام شد.

روش: روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی-پیمایشی است. جامعه پژوهش کلیه کتابداران شاغل در کتابخانه‌های عمومی ایران به تعداد ۷۰۰۰ نفر بودند که از این جامعه، تعداد ۳۶۴ نفر به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شد. در نهایت، ۲۲۳ نفر در تکمیل پرسش‌نامه‌ها مشارکت کردند. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسش‌نامه‌ای محقق‌ساخته با هشت مؤلفه کلیدی شامل مهارت‌های پایه یادگیری مادام‌العمر، صلاحیت‌های کارکنان، همکاری بین‌سازمانی، زیرساخت‌های یادگیری، توسعه شخصی و حرفه‌ای، پشتیبانی از آموزش رسمی، دسترسی برابر به منابع اطلاعاتی و ارتقای فرهنگ مطالعه و خواندن بود.

یافته‌ها: یافته‌ها حاکی از آمادگی بیشتر از حد متوسط کتابخانه‌های عمومی در حوزه‌های مهارت‌های پایه، صلاحیت‌های کارکنان، همکاری با سازمان‌ها، زیرساخت‌های یادگیری، پشتیبانی از آموزش رسمی و ارتقای فرهنگ مطالعه و خواندن بود. با این حال، در ارائه فرصت‌های یادگیری اثربخش برای توسعه شخصی و حرفه‌ای و همچنین دسترسی برابر به منابع اطلاعاتی، میزان آمادگی کمتر از حد متوسط بود.

نتیجه‌گیری: نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که کتابخانه‌های عمومی تحت پوشش نهاد کتابخانه‌های عمومی ایران ظرفیت نسبتاً مناسبی برای اجرای برنامه‌های یادگیری مادام‌العمر دارند. با این حال، دو حوزه مهم یعنی توسعه شخصی و حرفه‌ای کاربران و نیز دسترسی برابر به منابع اطلاعاتی نیازمند توجه، سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی بیشتر هستند. بر این اساس، پیشنهاد می‌شود نهاد کتابخانه‌های عمومی با تقویت دسترسی به منابع دیجیتال و ارائه برنامه‌های متنوع آموزشی، زمینه‌های لازم را برای تحقق هرچه بهتر یادگیری مادام‌العمر در سطح ملی فراهم آورد.

مقدمه

کتابخانه‌های عمومی، به عنوان یکی از مهم‌ترین نهادهای فرهنگی و اجتماعی جوامع، نقش محوری در ارتقای سطح آگاهی، دانش و فرهنگ عمومی ایفا می‌کنند. این کتابخانه‌ها نه تنها دسترسی عادلانه و آزاد به منابع اطلاعاتی و علمی را برای همه اقشار جامعه فراهم می‌آورند، بلکه محیطی امن و برابر برای مطالعه، تحقیق و تعامل اجتماعی ایجاد می‌کنند (Agyekum, 2022). در این راستا، ایفلا و یونسکو نیز در بیانیه مشترک خود بر این نکته تأکید کرده‌اند که کتابخانه‌های عمومی «دروازه‌ای محلی برای دانش» و ابزاری مؤثر برای

حمایت از یادگیری در تمام طول عمر هستند. بنابراین، این مراکز می‌توانند به‌عنوان نهادی پویا در خدمت یادگیری مادام‌العمر قرار گیرند (Munshi et al., 2024; Tóth, 2016).

یادگیری مادام‌العمر مفهومی است که به تداوم و استمرار یادگیری در طول زندگی اشاره دارد و شامل یادگیری رسمی، غیررسمی و آزاد می‌شود. یادگیری مادام‌العمر بر توسعه مجموعه‌ای از مهارت‌ها تأکید دارد که افراد را قادر می‌سازد در طول زندگی به یادگیری ادامه دهند (Adewojo, 2023). این مهارت‌ها شامل توانایی‌های سواد خواندن و نوشتن، مهارت‌های ارتباطی، سواد اطلاعاتی، شایستگی‌های دیجیتال، قدرت تفکر انتقادی و مهارت‌های حل مسئله هستند که افراد را قادر می‌سازد تا خود را با شرایط جدید تطبیق دهند، مهارت‌های تازه کسب کنند و از فرصت‌های نوظهور بهره‌مند شوند. افزون بر این، یادگیری مادام‌العمر نه تنها به رشد فردی و ارتقای مهارت‌های شغلی افراد کمک می‌کند، بلکه زمینه‌ساز توسعه اجتماعی و اقتصادی کشورها نیز هست (Vuorikari, 2022; Abumandour, 2020; OECD, 2019).

کتابخانه‌های عمومی به‌عنوان یکی از ارکان بنیادین جوامع مدرن، نقشی چندوجهی و پویا در ارتقای یادگیری مادام‌العمر، توسعه اجتماعی، و تقویت اقتصاد محلی ایفا می‌کنند. این نهادها با گردآوری، حفظ، سازمان‌دهی، و ارائه منابع اطلاعاتی متنوع، بستری برای یادگیری در تمامی اشکال آن، شامل آموزش رسمی (مدرسه‌ای و دانشگاهی)، غیررسمی (کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی)، و خودانگیزانه (مطالعه فردی و خودراهبر) فراهم می‌کنند و به همه اقشار جامعه، بدون تبعیض سنی، جنسیتی، یا اقتصادی، خدمات آموزشی و اطلاعاتی ارائه می‌دهند (Eve et al., 2007; Motschilnig & Ebner, 2014). این نهادها با آموزش مهارت‌های کلیدی مانند جستجو، استفاده، و ارزیابی کیفیت منابع اطلاعاتی، نه تنها به یادگیری مادام‌العمر کمک می‌کنند، بلکه با حمایت از کسب‌وکارهای کوچک، کارآفرینی، و خوداشتغالی به کاهش نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی، تقویت انسجام اجتماعی، و توسعه پایدار جامعه یاری می‌رسانند (Abumandour, 2020).

مشتاق و ارشد (Mushtaq & Arshad, 2022) بیان می‌کنند که کتابخانه‌های عمومی مراکز اطلاعات اجتماعی هستند که به افراد در یادگیری مادام‌العمر کمک می‌کنند. کتابخانه‌های عمومی با ارائه منابع قابل دسترس، برنامه‌های آموزشی و فرصت‌های مشارکت اجتماعی برای افراد در هر سن و پیشینه‌ای، نقش مهمی در ترویج یادگیری مادام‌العمر ایفا می‌کنند. این مؤسسات از خدمات سنتی امانت کتاب به مراکز یادگیری پویا که از توسعه مداوم شخصی و حرفه‌ای پشتیبانی می‌کنند، تکامل یافته‌اند. کتابخانه‌ها از طریق کارگاه‌های سوادآموزی دیجیتال، برنامه‌های توسعه شغلی و باشگاه‌های مطالعه، مهارت‌ها را تقویت می‌کنند و فرصت‌های یادگیری را برای جوامع محروم در دسترس قرار می‌دهند. علاوه بر این، کتابخانه‌های عمومی توسعه تفکر انتقادی و مهارت‌های حل مسئله را که برای یادگیری مادام‌العمر ضروری هستند، تسهیل می‌کنند (Vaidya, 2018).

هاگستروم (Haggstrom, 2004) در پروژه ایفلا با عنوان «نقش کتابخانه‌ها در یادگیری مادام‌العمر» که در سال ۲۰۰۳ اجرا شد، بر نقش محوری کتابخانه‌های عمومی در تقویت یادگیری و آموزش مادام‌العمر تأکید شده است. این پروژه با هدف بررسی چگونگی مشارکت فعال کتابخانه‌های عمومی در یادگیری مادام‌العمر و ایجاد ابزارهایی برای کتابداران در راستای تبدیل شدن به شرکای جدایی‌ناپذیر در سیستم‌های آموزشی انجام شد. براساس یافته‌های حاصل از اجرای این پروژه، کتابخانه‌های عمومی، با منابع گسترده و دسترسی به جامعه، در موقعیت مناسبی برای حمایت از این فرایند یادگیری مداوم قرار دارند. بدین منظور، افزایش همکاری بین کتابخانه‌ها و مؤسسات آموزشی، تطبیق خدمات کتابخانه‌ای برای برآوردن نیازهای متنوع یادگیری و ارتقای توسعه حرفه‌ای کارکنان کتابخانه برای حمایت مؤثر از ابتکارات یادگیری مادام‌العمر مورد توجه قرار گیرد.

در سطح جهانی، تجربیات کشورهای توسعه‌یافته نشان‌دهنده موفقیت کتابخانه‌های عمومی در ایفای نقش‌های مرتبط با تحقق یادگیری مادام‌العمر است (Haggstrom, 2004). تجربه‌های موفق مانند پروژه پالس^۲ در اتحادیه اروپا، با هدف ارتقای سواد اطلاعاتی بزرگسالان، کتابخانه‌های عمومی را به مراکز یادگیری باز و فعال تبدیل کرده‌اند (Eve et al., 2007). در ایالات متحده آمریکا، کتابخانه‌های عمومی با ارائه برنامه‌های سواد دیجیتال و کارگاه‌های حرفه‌ای، به توسعه مهارت‌های شغلی و کارآفرینی کمک کرده‌اند (Holcomb et al., 2019). در فنلاند، این نهادها به‌عنوان مراکز یادگیری غیررسمی شناخته می‌شوند و خدماتی مانند آموزش زبان و سواد رسانه‌ای ارائه می‌دهند (Alajärvi, 2019). برای پیاده‌سازی اثربخش برنامه‌های یادگیری مادام‌العمر از سوی کتابخانه‌های عمومی باید عناصر و مؤلفه‌های مختلف مورد توجه قرار و عمل قرار گیرد. این عناصر و مؤلفه‌ها در پژوهش تقی‌پور و همکاران (Taghipour et al., 2020) ترسیم شده‌اند و شامل هشت محور کلیدی هستند: ۱) کمک به بهبود مهارت‌های پایه یادگیری مادام‌العمر که شامل آموزش سواد اطلاعاتی، دیجیتالی، رسانه‌ای، مهارت‌های مطالعه، فناوری و حل مسئله است؛ ۲) داشتن کارکنان واجد صلاحیت که به دانش و مهارت کارکنان در برنامه درسی، شناسایی منابع، جستجوی علمی، ارزیابی اطلاعات دیجیتال، ارجاع به نهادهای آموزشی و صلاحیت‌های رسمی آموزشی اشاره دارد؛ ۳) همکاری با سازمان‌ها و مؤسسات مانند مدارس، دانشگاه‌ها، انجمن‌های محلی، مراکز سلامت و نهادهای ویژه؛ ۴) داشتن زیرساخت‌های یادگیری مادام‌العمر شامل اینترنت پرسرعت،

1. Self-directed
 2. PULS (Public Libraries Supporting Lifelong Learning)

فضای فیزیکی مناسب، منابع دیجیتال و شعبه مجازی؛ ۵) کمک به توسعه شخصی و حرفه‌ای از طریق دوره‌های مهارت‌های زندگی، سواد سلامت، کسب‌وکار، فرهنگی-هنری و زبان‌آموزی؛ ۶) پشتیبانی از آموزش رسمی شامل خدمات به کودکان پیش‌دبستانی، دانش‌آموزان، تورهای کتابخانه، برنامه‌های آموزشی و آموزش شهروندی؛ ۷) برقراری دسترسی برابر به منابع از طریق خدمات سیار، آنلاین، ویژه اقشار خاص و خدمات خانگی؛ و ۸) ارتقای مطالعه و خواندن با برگزاری جلسات کتابخوانی، مدرسه تابستانی، مسابقات، مشاوره خواندن و گروه‌های بحث کتاب. هر کدام از این محورها در ادبیات پژوهشی حوزه به صورت نظری و تجربی مستند شده‌اند که در ادامه به طور خلاصه بدانها پرداخته می‌شود.

کتابخانه‌های عمومی نقش حیاتی در بهبود مهارت‌های پایه یادگیری مادام‌العمر ایفا می‌کنند. آموزش سواد اطلاعاتی و مهارت‌های دیجیتالی از جمله مهارت‌هایی هستند که افراد را برای یادگیری مستقل و مادام‌العمر آماده می‌سازند. یک مطالعه که در بلغارستان انجام گرفته، نشان می‌دهد که سواد اطلاعاتی کلید یادگیری مادام‌العمر است. این تحقیق تأکید می‌کند که کتابخانه‌های عمومی باید به‌عنوان «مراکز غیررسمی برای مطالعه و خودآموزی» عمل کرده و سواد اطلاعاتی را بر اساس فرآیند استفاده و مدیریت منابع اطلاعات توسعه دهند (Mukanova & Eftimova, 2020). همچنین، یک مطالعه تجربی در ایران نشان داد که آموزش سواد اطلاعاتی می‌تواند تأثیر مستقیمی بر آمادگی افراد برای یادگیری مادام‌العمر داشته باشد (Seifi et al., 2020).

شایستگی‌های کتابداران نقش حیاتی در اجرای موفق برنامه‌های یادگیری مادام‌العمر دارند. در کتاب جامع «یادگیری مادام‌العمر در کتابخانه‌های عمومی: اصول، برنامه‌ها و افراد» تأکید شده که کتابداران باید تحت آموزش‌های فراگیری قرار بگیرند. این آموزش‌ها شامل شایستگی‌های آموزشی و تدریس، فناوری و دیجیتالی، مدیریتی و سازمانی، و ارتباطی و خدمات‌رسانی است (Gilton, 2012). تلاش‌های مشترک میان کتابخانه‌های عمومی و سایر نهادهای آموزشی می‌تواند اثربخشی برنامه‌های یادگیری مادام‌العمر را افزایش دهد. اخیراً مطالعه‌ای در تانزانیا که اهمیت همکاری میان کتابخانه‌های عمومی و مدرسه‌ای را برای دستیابی به اهداف یادگیری مادام‌العمر برجسته کرده است، نشان می‌دهد همکاری میان کتابخانه‌های عمومی و مدرسه‌ای می‌تواند به تحقق اهداف یادگیری مادام‌العمر کمک کند، به شرط آن‌که با برنامه‌ریزی دقیق، آموزش مستمر، و ارزیابی منظم همراه باشد (Omar et al., 2024). در مطالعه‌ای که به بررسی نقش کتابخانه‌های عمومی در تحقق اهداف سیاست ملی آموزش هند پرداخته، کتابخانه‌های عمومی به‌عنوان مراکز کلیدی یادگیری غیررسمی معرفی شده و ایجاد همکاری‌های بین‌نهادی، به‌عنوان یکی از راه‌هایی تبدیل کتابخانه‌های عمومی به سکوهایی فعال یادگیری مادام‌العمر عنوان شده است (Joseph & Chinnasamy, 2024).

در کنار این موارد، وجود زیرساخت‌های دیجیتالی، ادغام خدمات دیجیتال و فناوری‌های هوشمند در کتابخانه‌های عمومی می‌تواند تأثیر چشمگیری بر توانایی آن‌ها در پشتیبانی از یادگیری مادام‌العمر داشته باشد (Joseph & Chinnasamy, 2024). کتابخانه‌هایی که مجموعه‌های دیجیتال گسترده، ساختمان‌های پایدار، و خدمات فناورانه پیشرفته ارائه می‌دهند، در موقعیت بهتری برای پاسخ‌گویی به نیازهای جامعه و تقویت یادگیری مادام‌العمر قرار دارند. مجموعه‌های دیجیتال امکان دسترسی ۲۴ ساعته کاربران به طیف گسترده‌ای از منابع را فراهم می‌کنند و موجب تسهیل یادگیری خودراهبر و پژوهش می‌شوند (Balapanidou, 2015). در ارتباط با هوش مصنوعی که یکی از دستاوردهای دنیای دیجیتال است، کتابداران پشتیبانی آن از تجربیات یادگیری، یادگیری مادام‌العمر و سواد دیجیتال را مطلوب ارزیابی کرده‌اند (Mutia et al., 2024).

برای حمایت از توسعه شخصی و حرفه‌ای افراد که از ارکان اصلی یادگیری مادام‌العمر محسوب می‌شود، کتابخانه‌های عمومی باید بسترهای آموزشی متنوعی را در حوزه‌هایی مانند فرهنگ و هنر، سلامت، مدیریت خانواده و سبک زندگی، مهارت‌های ارتباطی، سواد مالی و فناوری اطلاعات و ارتباطات فراهم آورند (Eve et al., 2007; Stanziola, 2010). افزون بر این، ضروری است این کتابخانه‌ها در راستای ارتقای توانمندی‌های شغلی و حرفه‌ای افراد و کسب‌وکارهای آنان، فرصت‌هایی برای آموزش در زمینه‌هایی چون خوداشتغالی، جست‌وجوی شغل، فرآیند استخدام و توسعه حرفه‌ای ارائه دهند (Stanziola, 2010).

آموزش رسمی به تنهایی نمی‌تواند تمامی مهارت‌های مورد نیاز افراد جامعه را پوشش دهد یا زمینه‌ساز رشد همه‌جانبه دانش باشد. از این‌رو، حمایت از این نوع آموزش ضروری است. یکی از اهداف اصلی یادگیری مادام‌العمر، پشتیبانی از آموزش‌های رسمی است و کتابخانه‌های عمومی باید در تمامی سطوح تحصیلی، از پیش‌دبستانی تا دبیرستان، نقش پشتیبان را ایفا کنند. اجرای برنامه‌های قصه‌گویی و فعالیت‌های بازی‌محور، آموزش هنر و زبان دوم برای کودکان، تهیه منابع متناسب با مراحل رشد آنان، حمایت از دروس مدرسه و کمک به انجام تکالیف، برگزاری تورهای کتابخانه‌ای برای آشنایی دانش‌آموزان با خدمات کتابخانه، ارائه برنامه‌های آموزشی و تفریحی برای افزایش تعامل اجتماعی، تقویت مهارت‌های یادگیری، و طراحی برنامه‌هایی برای تربیت شهروندان فعال در راستای تحقق این مأموریت هستند (Kelly, 2014; Library Alaska State Plan Services And Technology Act 2018-2022, 2019).

برای فراهم‌سازی دسترسی برابر و عادلانه به منابع اطلاعاتی و آموزشی، کتابخانه‌های عمومی باید شرایطی را مهیا کنند که تمامی اقشار جامعه به‌ویژه ساکنان مناطق محروم و افراد دارای محدودیت‌های جسمانی بتوانند از خدمات کتابخانه‌ها بهره‌مند شوند. در این راستا، آن‌ها باید در خصوص راه‌اندازی کتابخانه‌های سیار برای مناطق دورافتاده، نصب کیوسک‌های خودخدمتی در نقاط مناسب، ارائه خدمات درب منزل برای گروه‌های خاص، رساندن خدمات به مراکز مراقبتی مانند خانه سالمندان، بیمارستان‌ها، پرورشگاه‌ها و زندان‌ها، ارائه خدمات تلفنی، ایجاد شبکه ارتباطی میان کتابخانه‌های عمومی، و فراهم‌سازی دسترسی اینترنتی (اعم از آنلاین و آفلاین) به منابع کتابخانه‌ای اقدام کنند (Kelly, 2014; Stanziola, 2010).

در نهایت، یکی از ویژگی‌های اصلی جوامع یادگیرنده مادام‌العمر، گرایش عمومی افراد به مطالعه و کتابخوانی است. از این‌رو، کتابخانه‌های عمومی باید نقش فعالی در ترویج فرهنگ مطالعه ایفا کنند. ارائه مشاوره‌های خواندن، معرفی الگوهای موفق در کتابخوانی، برگزاری مسابقات کتابخوانی، تشکیل گروه‌های بحث حضوری و مجازی پیرامون کتاب‌ها و نویسندگان، و راه‌اندازی مدارس تابستانی با محوریت خواندن از جمله فعالیت‌هایی هستند که در راستای تحقق این هدف صورت می‌گیرند (Stanziola, 2010; Strategic Plan of Hong Kong Public Libraries 2009–2018, 2019).

در ایران، کتابخانه‌های عمومی تحت نظارت نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور، با شبکه‌ای گسترده شامل بیش از ۳۵۰۰ کتابخانه در مناطق شهری و روستایی، ظرفیت بالایی برای تبدیل شدن به مراکز یادگیری مادام‌العمر و حمایت از توسعه اقتصادی و اجتماعی دارند. این شبکه گسترده، همراه با دسترسی به جامعه محلی، این کتابخانه‌ها را به نهادهایی منحصربه‌فرد برای اجرای برنامه‌های آموزشی و کارآفرینانه تبدیل می‌کند. افزایش تقاضا برای یادگیری مداوم در میان اقشار مختلف جامعه، گسترش فناوری‌های دیجیتال و دسترسی به منابع آنلاین زمینه را برای بازتعریف نقش این نهادها فراهم کرده است. با وجود ظرفیت‌های گسترده‌ای که کتابخانه‌های عمومی در ایران برای پشتیبانی از یادگیری مادام‌العمر دارند، و این کتابخانه‌ها از نظر تعداد و گستره جغرافیایی توانسته‌اند پوشش وسیعی ایجاد کنند، اما تاکنون برنامه‌های یادگیری مادام‌العمر در کتابخانه‌های عمومی کشور به‌طور منسجم و مدون اجرا نشده است. این در حالی است که کتابخانه‌های عمومی کشور در زمینه جذب مخاطبان فعال و ارائه برنامه‌های آموزشی و یادگیری فراگیر با محدودیت‌هایی روبه‌رو هستند. برای نمونه، آمارها نشان می‌دهد که درصد بسیار پایینی از جمعیت کشور عضو فعال کتابخانه‌های عمومی هستند؛ به‌طوری‌که حدود ۳/۵ درصد از جمعیت کشور به‌عنوان اعضای فعال گزارش شده‌اند (IRNA News Agency, 2023). در این راستا، چالش‌های متعددی مانع بهره‌برداری کامل از این ظرفیت کتابخانه‌های عمومی در ایران شده‌اند. صدرا و همکاران (Sadra et al., 2023) نشان دادند که کتابخانه‌های عمومی ایران با چالش‌های متعددی در ذخیره‌سازی و بازیابی اطلاعات، از جمله کمبود بودجه، فناوری قدیمی، نیروی انسانی ناکافی و دسترسی محدود به منابع اطلاعاتی، مواجه هستند. برنامه‌ریزی و اجرای صحیح برنامه‌های یادگیری مادام‌العمر در کتابخانه‌های عمومی می‌تواند گامی در جهت رفع مشکلات پیش‌گفته باشد. پیش از انجام هر اقدامی، باید الزامات و شرایط انجام چنین برنامه‌هایی بررسی شود تا پس از اجرای برنامه، نتایج موردنظر حاصل شود. براین اساس، بررسی دقیق میزان آمادگی کتابخانه‌های عمومی کشور برای اجرای برنامه‌های یادگیری مادام‌العمر ضروری به نظر می‌رسد و پژوهش حاضر قصد دارد به آن بپردازد. شناسایی نقاط قوت و کاستی‌های موجود می‌تواند به تدوین راهکارهایی برای تحقق بسترهای لازم جهت اجرای یادگیری مادام‌العمر در کتابخانه‌های عمومی کمک کند. این پژوهش از یک‌سو می‌تواند به ارتقای سطح خدمات کتابخانه‌های عمومی منجر شود و از سوی دیگر، در جذب و حفظ مخاطبان و اثربخشی اجتماعی نقش اساسی ایفا کند. در راستای تحقق هدف پژوهش و با اتکاء به مؤلفه‌های هشت‌گانه مطرح شده در مطالعه تقی‌پور و همکاران (Taghipour et al., 2020)، سوالات پژوهش به شرح ذیل مطرح می‌شوند:

- ۱- توانمندی کتابخانه‌های عمومی در ارائه مهارت‌های پایه یادگیری مادام‌العمر به آحاد جامعه چگونه است؟
- ۲- صلاحیت‌های ضروری کارکنان کتابخانه‌های عمومی برای پشتیبانی از یادگیری مادام‌العمر چگونه است؟
- ۳- توانمندی کتابخانه‌های عمومی برای همکاری با سایر افراد، مؤسسات و سازمان‌ها به منظور تدارک فرصت‌های یادگیری مادام‌العمر چگونه است؟
- ۴- زیرساخت‌های یادگیری مادام‌العمر در کتابخانه‌های عمومی چگونه است؟
- ۵- توانمندی کتابخانه‌های عمومی در ارائه فرصت‌های یادگیری اثربخش برای توسعه شخصی و حرفه‌ای افراد جامعه چگونه است؟
- ۶- توانمندی کتابخانه‌های عمومی برای پشتیبانی از آموزش رسمی در سطوح مدرسه‌ای چگونه است؟
- ۷- توانمندی کتابخانه‌های عمومی برای پشتیبانی از دسترسی برابر همه افراد جامعه به منابع اطلاعاتی و یادگیری چگونه است؟
- ۸- توانمندی کتابخانه‌های عمومی در ارتقای مطالعه و خواندن در بین آحاد جامعه چگونه است؟

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی-پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش کلیه کتابداران و مدیران شاغل در کتابخانه‌های عمومی کشور (به تعداد ۷۰۰۰ نفر) بودند که از این جامعه، تعداد ۳۶۴ نمونه با استفاده از جدول کرجسی-مورگان انتخاب شد. به‌منظور نمونه‌گیری، از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای متناسب با حجم جامعه استفاده شد تا کتابداران هر استان متناسب با سهم خود در بین کتابداران کل کشور در پژوهش مشارکت داشته باشند. پرسش‌نامه از طریق اتوماسیون اداری نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور و همچنین از طریق شبکه‌های اجتماعی به کتابداران ارسال شد و پس از پیگیری‌های متعدد، در نهایت ۲۲۳ نفر در تکمیل پرسش‌نامه‌ها مشارکت کردند. ابزار پژوهش، پرسش‌نامه محقق‌ساخته براساس پژوهش تقی‌پور و همکاران (Taghipour et al., 2020) بود که با استناد به تجارب جهانی و اسناد بالادستی و منابع مرتبط با رسالت آموزش در کتابخانه‌های عمومی ایران، یک سند جامع برای تحقق یادگیری مادام‌العمر برای کتابخانه‌های عمومی ایران تدوین کرده بودند و شامل چشم‌انداز، مأموریت، ارزش‌ها، و راهبردها بود. برای طراحی پرسش‌نامه، هشت مأموریت شناسایی شده در سند مذکور، مبنای مؤلفه‌های اصلی پرسش‌نامه امکان‌سنجی یادگیری مادام‌العمر مورد توجه قرار گرفت. بدین ترتیب که راهبردهای ارائه شده برای هر یک از هشت مأموریت سند برای طراحی گویه‌های هر یک از مؤلفه‌های اصلی پرسش‌نامه مورد استفاده قرار گرفت. در طراحی این ابزار پژوهش، یک گروه کانونی متشکل از پژوهشگران حاضر مشارکت داشتند. در نهایت، این پرسش‌نامه شامل ۳۹ گویه در هشت مؤلفه اصلی-مهارت‌های پایه یادگیری مادام‌العمر، صلاحیت‌های کارکنان، همکاری بین سازمانی، زیرساخت‌های یادگیری، توسعه شخصی و حرفه‌ای، پشتیبانی از آموزش رسمی، دسترسی برابر به منابع، و ارتقای مطالعه و خواندن-طراحی شد. پاسخ دهندگان از طریق ارائه پاسخ براساس طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت از "کاملاً مخالفم (۱)" تا "کاملاً موافقم (۵)" به وضعیت موجود کتابخانه‌های عمومی از حیث آن مؤلفه نمره می‌دادند. جهت اطمینان از روایی محتوایی ابزار، پیش‌نویس اولیه آن در اختیار جمعی از اساتید حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، علوم تربیتی و نیز کارشناسان حوزه آموزش و برنامه‌ریزی کتابخانه‌ها قرار گرفت. پس از بررسی‌های لازم، تغییرات پیشنهادی در گویه‌ها اعمال و نسخه نهایی تدوین شد، و در نهایت روایی محتوایی مورد تأیید قرار گرفت. برای سنجش پایایی ابزار، از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد و مقدار آن ۰/۸۵ به‌دست آمد که نشان‌دهنده پایایی بسیار خوب ابزار اندازه‌گیری بود.

در تحلیل داده‌ها جهت ارزیابی وضعیت اجرای برنامه‌های یادگیری مادام‌العمر در کتابخانه‌های تحت پوشش نهاد کتابخانه‌های عمومی ایران، از آزمون آماری تی تک‌نمونه‌ای استفاده شد. براین اساس، میانگین نمرات به‌دست آمده با میانگین نظری (مقدار متوسط ۳) مورد مقایسه قرار گرفت. میانگین نمراتی که به طور معناداری بالاتر از مقدار متوسط ۳ بود، به عنوان وضعیت مطلوب و میانگین نمراتی که به طور معناداری پایین‌تر از این مقدار بود، به عنوان وضعیت نامطلوب در نظر گرفته شده است. نمراتی که با مقدار متوسط ۳ اختلاف معناداری نداشته باشد به عنوان وضعیت متوسط در نظر گرفته شده است.

یافته‌ها

اطلاعات جمعیت‌شناختی

اطلاعات جمعیت‌شناختی افراد شرکت‌کننده در پژوهش شامل جنسیت، سن، مدرک تحصیلی، مقطع تحصیلی، مدرک، سمت و محل کتابخانه در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. اطلاعات جمعیت‌شناختی افراد شرکت‌کننده در پژوهش

فراوانی درصد			فراوانی درصد		
جنسیت	زن	۱۶۵	۷۴	مرد	۵۸
	کل	۲۲۳	۱۰۰	مقطع تحصیلی	۲۶
سن	۱۸ تا ۳۰ سال	۱۷	۸	مدرک تحصیلی	۱۵
	۳۰ تا ۵۰ سال	۱۹۷	۸۸	محل کتابخانه	۳۴
	بالای ۵۰ سال	۹	۴	سمت	۹۷
مدرک تحصیلی	کتابداری و اطلاع‌رسانی	۱۵۷	۷۰	مقطع تحصیلی	۹۲
	غیر کتابداری	۶۶	۳۰	محل کتابخانه	۱۸۹

بر طبق داده‌های جدول ۱، از بین اعضای حاضر در پژوهش ۱۶۵ نفر زن و ۵۸ نفر مرد بودند. از این تعداد؛ ۱۷ نفر بین ۱۸ تا ۳۰ سال، ۱۹۷ نفر بین ۳۰ تا ۵۰ سال و ۹ نفر بالای ۵۰ سال سن قرار داشتند. علاوه بر این، ۱۵۷ نفر دارای مدرک کتابداری و اطلاع‌رسانی و ۶۶ نفر دارای مدرک تحصیلی غیر کتابداری بودند. ۱ نفر از شرکت‌کنندگان در پژوهش دارای مدرک زیردیپلم و دیپلم، ۱۵ نفر کاردانی، ۹۲ نفر کارشناسی و

۱۱۵ نفر دارای مدرک کارشناسی ارشد و بالاتر بودند. همچنین، ۱۲۶ نفر کتابدار و ۹۷ نفر مدیر کتابخانه بودند. در نهایت، محل ۳۴ کتابخانه روستایی و ۱۸۹ کتابخانه شهری بودند. پیش از انجام آزمون فرضیه‌ها به آزمون نرمال بودن توزیع داده‌ها پرداخته شد. بدین منظور از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف جهت تشخیص نوع توزیع داده‌ها استفاده شد که نتایج آن در جدول ۲ آمده است.

جدول ۲. نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن توزیع نمرات

مؤلفه	Z کولموگروف اسمیرنوف	سطح معناداری
بهبود مهارت‌های پایه یادگیری مادام‌العمر	۰/۱۸۰	۰/۱۴۹
صلاحیت‌های ضروری کارکنان کتابخانه‌ها	۰/۱۲۵	۰/۳۸۱
همکاری با سازمان‌ها و مؤسسات	۰/۱۵۱	۰/۳۱۵
زیرساخت‌های یادگیری مادام‌العمر	۰/۲۳۷	۰/۰۹۲
توسعه شخصی و حرفه‌ای	۰/۱۲۱	۰/۴۱۲
پشتیبانی از آموزش رسمی	۰/۲۱۲	۰/۱۲۴
دسترسی برابر به منابع	۰/۱۱۰	۰/۴۵۶
ارتقای مطالعه و خواندن	۰/۱۵۳	۰/۲۹۸

براساس نتایج مندرج در جدول ۲، سطح معناداری آماره محاسبه‌شده برای تمامی مؤلفه‌ها بزرگتر از ۰/۰۵ است. بنابراین فرض نرمال بودن توزیع نمرات پذیرفته می‌شود.

سؤالات پژوهش

۱- توانمندی کتابخانه‌های عمومی در ارائه مهارت‌های پایه یادگیری مادام‌العمر به آحاد جامعه چگونه است؟

در جدول ۳، نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای بررسی توانمندی کتابخانه‌های عمومی در ارائه مهارت‌های پایه یادگیری مادام‌العمر به آحاد جامعه ارائه شده است.

جدول ۳. نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای بررسی توانمندی کتابخانه‌های عمومی در ارائه مهارت‌های پایه یادگیری مادام‌العمر

گویه‌ها	میانگین نظری	میانگین مشاهده شده	آماره تی	سطح معناداری	وضعیت
اجرای دوره‌های آموزشی سواد اطلاعاتی و دیجیتالی	۳	۳/۶۳	۷/۷۴۰	۰/۰۰۱	مطلوب
آموزش مهارت‌های مطالعه و یادگیری	۳	۳/۸۱	۱۱/۶۰۷	۰/۰۰۱	مطلوب
پشتیبانی از مهارت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات	۳	۳/۸۴	۵/۹۹۲	۰/۰۰۱	مطلوب
آموزش سواد رسانه‌ای	۳	۳/۴۲	۵/۰۸۷	۰/۰۰۱	مطلوب
آموزش مهارت‌های حل مسئله و یادگیری پیشرفته	۳	۳/۴۶	۵/۷۵۱	۰/۰۰۱	مطلوب
کل	۳	۳/۵۶	۸/۵۵۸	۰/۰۰۱	مطلوب

براساس نتایج به‌دست آمده با توجه به اینکه میانگین نمرات به‌دست آمده به طور معناداری بالاتر از مقدار متوسط ۳ بود، نتیجه گرفته می‌شود که از دیدگاه پاسخ‌دهندگان توانمندی کتابخانه‌های عمومی در اجرای دوره‌های آموزشی سواد اطلاعاتی و دیجیتالی، آموزش مهارت‌های مطالعه و یادگیری، پشتیبانی از مهارت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات، آموزش سواد رسانه‌ای و آموزش مهارت‌های حل مسئله و یادگیری پیشرفته مطلوب ارزیابی شده است. در بین گویه‌های پایه یادگیری مادام‌العمر، پشتیبانی از مهارت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات با میانگین ۳/۸۴ در وضعیت بهتری از سایر گویه‌ها قرار داشت. به‌طور کلی، با توجه به اینکه میانگین نمرات به‌دست آمده به طور معناداری بالاتر از مقدار متوسط ۳ بود، نتیجه گرفته می‌شود که توانمندی کتابخانه‌های عمومی در ارائه مهارت‌های پایه یادگیری مادام‌العمر به آحاد جامعه مطلوب ارزیابی شده است.

۲- صلاحیت‌های ضروری کارکنان کتابخانه‌های عمومی برای پشتیبانی از یادگیری مادام‌العمر چگونه است؟

در جدول ۴، نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای بررسی صلاحیت‌های ضروری کارکنان کتابخانه‌های عمومی برای پشتیبانی از یادگیری مادام‌العمر ارائه شده است.

جدول ۴. نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای بررسی صلاحیت‌های کارکنان کتابخانه‌های عمومی برای پشتیبانی از یادگیری مادام‌العمر				
گویه‌ها	میانگین نظری	میانگین مشاهده شده	آماره تی	سطح معناداری
دانش کافی در زمینه برنامه درسی و نیازهای یادگیرندگان	۳	۳/۷۴	۱۰/۸۶۴	۰/۰۰۱
توانایی شناسایی منابع یادگیری مناسب	۳	۳/۷۸	۱۱/۵۱۴	۰/۰۰۱
مهارت‌های لازم برای جستجوی اطلاعات	۳	۳/۹۸	۱۴/۳۵۵	۰/۰۰۱
توانایی ارزیابی انتقادی اطلاعات دیجیتال	۳	۳/۵۶	۷/۶۱۰	۰/۰۰۱
توانایی ارجاع کاربران به سایر نهادهای مرتبط با یادگیری	۳	۳/۷۹	۱۱/۶۰۴	۰/۰۰۱
صلاحیت‌های آموزشی رسمی	۳	۳/۴۱	۵/۲۱۵	۰/۰۰۱
کل	۳	۳/۷۰	۱۳/۲۹۶	۰/۰۰۱

براساس نتایج به‌دست آمده با توجه به اینکه میانگین نمرات به‌دست آمده به طور معناداری بالاتر از مقدار متوسط ۳ بود، نتیجه گرفته می‌شود

که از دیدگاه پاسخ‌دهندگان دانش و مهارت کارکنان کتابخانه‌های عمومی در زمینه برنامه درسی و شناسایی نیازهای یادگیرندگان، توانایی شناسایی منابع یادگیری مناسب، مهارت‌های لازم برای جستجوی اطلاعات، توانایی ارزیابی انتقادی اطلاعات دیجیتال، توانایی ارجاع کاربران به سایر نهادهای مرتبط با یادگیری و صلاحیت‌های آموزشی رسمی کارکنان مطلوب ارزیابی شده است. در بین گویه‌های صلاحیت‌های ضروری کارکنان کتابخانه‌های عمومی برای پشتیبانی از یادگیری مادام‌العمر، مهارت‌های لازم برای جستجوی اطلاعات با میانگین ۳/۹۸ در وضعیت بهتری از سایر گویه‌ها قرار داشت. به‌طور کلی، با توجه به اینکه میانگین نمرات به‌دست آمده به طور معناداری بالاتر از مقدار متوسط ۳ بود، نتیجه گرفته می‌شود که صلاحیت‌های ضروری کارکنان کتابخانه‌های عمومی برای پشتیبانی از یادگیری مادام‌العمر مطلوب ارزیابی شده است.

۳- توانمندی کتابخانه‌های عمومی برای همکاری با سایر افراد، مؤسسات و سازمان‌ها به منظور تدارک فرصت‌های یادگیری مادام‌العمر چگونه است؟

در جدول ۵، نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای بررسی توانمندی کتابخانه‌های عمومی برای همکاری با سایر افراد، مؤسسات و سازمان‌ها به منظور تدارک فرصت‌های یادگیری ارائه شده است.

جدول ۵. نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای بررسی توانمندی کتابخانه‌های عمومی برای همکاری با سازمان‌ها و مؤسسات				
گویه‌ها	میانگین نظری	میانگین مشاهده شده	آماره تی	سطح معناداری
توانایی همکاری با مدارس برای پشتیبانی از یادگیری دانش‌آموزان	۳	۴/۱۵	۲۰/۱۴۳	۰/۰۰۱
توانایی همکاری با دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی	۳	۳/۷۷	۹/۸۶۲	۰/۰۰۱
توانایی همکاری با سازمان‌های مرتبط با افراد دارای نیازهای ویژه	۳	۳/۴۷	۵/۸۰۸	۰/۰۰۱
توانایی همکاری با جامعه محلی و انجمن‌ها	۳	۳/۹۸	۱۴/۵۳۵	۰/۰۰۱
توانایی همکاری با مراکز تفریحی، سلامتی و ورزشی	۳	۳/۹۹	۱۴/۷۶۷	۰/۰۰۱
کل	۳	۳/۸۷	۱۵/۶۲۸	۰/۰۰۱

براساس نتایج به‌دست آمده با توجه به اینکه میانگین نمرات به‌دست آمده به طور معناداری بالاتر از مقدار متوسط ۳ بود، نتیجه گرفته می‌شود که از دیدگاه پاسخ‌دهندگان، توانایی همکاری با مدارس برای پشتیبانی از یادگیری دانش‌آموزان، توانایی همکاری با دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی، توانایی همکاری با سازمان‌های مرتبط با افراد دارای نیازهای ویژه، توانایی همکاری با جامعه محلی و انجمن‌ها و توانایی همکاری با مراکز تفریحی، سلامتی و ورزشی مطلوب ارزیابی شده است. در بین گویه‌های همکاری کتابخانه‌های عمومی با سایر افراد، مؤسسات و سازمان‌ها برای تدارک فرصت‌های یادگیری مادام‌العمر، توانایی همکاری با مدارس برای پشتیبانی از یادگیری دانش‌آموزان با میانگین ۴/۱۵ در وضعیت بهتری از سایر گویه‌ها قرار داشت. به طور کلی، با توجه به اینکه میانگین نمرات به‌دست آمده به طور معناداری بالاتر از مقدار متوسط ۳ بود، نتیجه گرفته می‌شود که توانایی همکاری کتابخانه‌های عمومی با سایر افراد، مؤسسات و سازمان‌ها به منظور تدارک فرصت‌های یادگیری مطلوب ارزیابی شده است.

۴- زیرساخت‌های یادگیری مادام‌العمر در کتابخانه‌های عمومی چگونه است؟

در جدول ۶، نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای بررسی چگونگی زیرساخت‌های یادگیری مادام‌العمر در کتابخانه‌های عمومی ارائه شده است.

جدول ۶. نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای بررسی زیرساخت‌های یادگیری مادام‌العمر در کتابخانه‌های عمومی

گویه‌ها	میانگین نظری	میانگین مشاهده شده	آماره تی	سطح معناداری	وضعیت
وجود سایت رایانه‌ای با دسترسی به اینترنت پرسرعت	۳	۴/۰۹	۱۷/۴۵۱	۰/۰۰۱	مطلوب
وجود فضای فیزیکی مناسب برای برگزاری کارگاه‌های آموزشی	۳	۴/۰۳	۱۶/۴۲۴	۰/۰۰۱	مطلوب
وجود منابع دیجیتال برای یادگیری	۳	۳/۶۸	۹/۰۶۴	۰/۰۰۱	مطلوب
شعبه مجازی و آنلاین برای ارائه خدمات یادگیری	۳	۳/۶۹	۹/۰۰۲	۰/۰۰۱	مطلوب
کل	۳	۳/۸۷	۱۴/۸۸۰	۰/۰۰۱	مطلوب

براساس نتایج به‌دست آمده با توجه به اینکه میانگین نمرات به‌دست آمده به‌طور معناداری بالاتر از مقدار متوسط ۳ بود، نتیجه گرفته می‌شود که از دیدگاه پاسخ‌دهندگان وجود سایت رایانه‌ای با دسترسی به اینترنت پرسرعت، وجود فضای فیزیکی مناسب برای برگزاری کارگاه‌های آموزشی، وجود منابع دیجیتال برای یادگیری و شعبه مجازی و آنلاین برای ارائه خدمات یادگیری مطلوب ارزیابی شده است. در بین گویه‌های زیرساخت‌های یادگیری مادام‌العمر در کتابخانه‌های عمومی، وجود فضای فیزیکی مناسب برای برگزاری کارگاه‌های آموزشی با میانگین ۴/۰۳ در وضعیت بهتری از سایر گویه‌ها قرار داشت. به‌طور کلی، با توجه به اینکه میانگین نمرات به‌دست آمده به‌طور معناداری بالاتر از مقدار متوسط ۳ بود، نتیجه گرفته می‌شود که زیرساخت‌های یادگیری مادام‌العمر در کتابخانه‌های عمومی مطلوب ارزیابی شده است.

۵- توانمندی کتابخانه‌های عمومی در ارائه فرصت‌های یادگیری اثربخش برای توسعه شخصی و حرفه‌ای افراد جامعه چگونه است؟

در جدول ۷ نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای بررسی توانمندی کتابخانه‌های عمومی در ارائه فرصت‌های یادگیری اثربخش برای توسعه شخصی و حرفه‌ای افراد جامعه ارائه شده است.

جدول ۷. نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای بررسی توانمندی کتابخانه‌های عمومی در ارائه فرصت‌های یادگیری اثربخش

گویه‌ها	میانگین نظری	میانگین مشاهده شده	آماره تی	سطح معناداری	وضعیت
توانایی طراحی و اجرای دوره‌های مهارت‌های زندگی	۳	۳/۶۱	۷/۷۳۵	۰/۰۰۱	مطلوب
توانایی برگزاری دوره‌های سواد سلامت	۳	۲/۷۴	-۲/۷۹۴	۰/۰۰۶	نامطلوب
توانایی آموزش مهارت‌های کسب و کار	۳	۳/۲۸	۳/۲۲۰	۰/۰۰۱	مطلوب
توانایی برگزاری دوره‌های فرهنگی-هنری	۳	۲/۲۱	-۹/۴۰۰	۰/۰۰۱	نامطلوب
توانایی آموزش سواد انگلیسی و سایر زبان‌ها	۳	۲/۴۱	-۶/۸۱۸	۰/۰۰۱	نامطلوب
کل	۳	۲/۸۵	-۲/۲۹۱	۰/۰۲۳	نامطلوب

براساس نتایج به‌دست آمده میانگین نمرات توانایی برگزاری دوره‌های سواد سلامت، توانایی برگزاری دوره‌های فرهنگی-هنری و توانایی آموزش سواد انگلیسی و سایر زبان‌ها به‌طور معناداری کمتر از مقدار متوسط ۳ بود که نشان می‌دهد وضعیت آن‌ها نامطلوب ارزیابی شده است. همچنین میانگین نمرات توانایی طراحی و اجرای دوره‌های مهارت‌های زندگی و توانایی آموزش مهارت‌های کسب و کار به‌طور معناداری بیشتر از مقدار متوسط بود که نشان می‌دهد وضعیت آن‌ها مطلوب ارزیابی شده است. در بین گویه‌های ارائه فرصت‌های یادگیری اثربخش از سوی کتابخانه‌های عمومی برای توسعه شخصی و حرفه‌ای افراد جامعه، توانایی طراحی و اجرای دوره‌های مهارت‌های زندگی با میانگین ۳/۶۱ در وضعیت بهتری از سایر گویه‌ها قرار داشت. به‌طور کلی، با توجه به اینکه میانگین نمرات به‌دست آمده به‌طور معناداری کمتر از مقدار متوسط ۳ بود، نتیجه گرفته می‌شود که توانمندی کتابخانه‌های عمومی در ارائه فرصت‌های یادگیری اثربخش برای توسعه شخصی و حرفه‌ای افراد جامعه نامطلوب ارزیابی شده است.

۶- توانمندی کتابخانه‌های عمومی برای پشتیبانی از آموزش رسمی در سطوح مدرسه‌ای چگونه است؟

در جدول ۸ نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای بررسی توانمندی کتابخانه‌های عمومی برای پشتیبانی از آموزش رسمی در سطوح مدرسه‌ای ارائه شده است.

جدول ۸. نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای بررسی توانمندی کتابخانه‌های عمومی برای پشتیبانی از آموزش رسمی در سطوح مدرسه‌ای

گویه‌ها	میانگین نظری	میانگین مشاهده شده	آماره تی	سطح معناداری	وضعیت
توانایی پشتیبانی از یادگیری کودکان پیش از دبستان	۳	۳/۹۵	۱۳/۹۶۱	۰/۰۰۱	مطلوب
توانایی پشتیبانی از دانش‌آموزان در انجام تکالیف درسی	۳	۳/۷۶	۱۰/۷۱۲	۰/۰۰۱	مطلوب
برگزاری تورهای کتابخانه برای آشنایی دانش‌آموزان با منابع و خدمات	۳	۳/۹۳	۱۳/۴۱۲	۰/۰۰۱	مطلوب
برگزاری برنامه‌های آموزشی و اوقات فراغت	۳	۳/۸۹	۱۲/۹۸۷	۰/۰۰۱	مطلوب
توانایی تبدیل دانش‌آموزان به شهروندان فعال با برنامه‌های آموزشی	۳	۳/۶۶	۸/۶۷۵	۰/۰۰۱	مطلوب
کل	۳	۳/۸۴	۱۴/۸۸۹	۰/۰۰۱	مطلوب

براساس نتایج به‌دست آمده با توجه به اینکه میانگین نمرات به‌دست آمده به طور معناداری بالاتر از مقدار متوسط ۳ بود، نتیجه گرفته می‌شود که از دیدگاه پاسخ‌دهندگان توانایی پشتیبانی از یادگیری کودکان پیش از دبستان، توانایی پشتیبانی از دانش‌آموزان در انجام تکالیف درسی، برگزاری تورهای کتابخانه برای آشنایی دانش‌آموزان با منابع و خدمات، برگزاری برنامه‌های آموزشی و اوقات فراغت و توانایی تبدیل دانش‌آموزان به شهروندان فعال با برنامه‌های آموزشی مطلوب ارزیابی شده است. در بین گویه‌های پشتیبانی کتابخانه‌های عمومی از آموزش رسمی در سطوح مدرسه‌ای، توانایی پشتیبانی از یادگیری کودکان پیش از دبستان با میانگین ۳/۹۵ در وضعیت بهتری از سایر گویه‌ها قرار داشت. به طور کلی، با توجه به اینکه میانگین نمرات به‌دست آمده به طور معناداری بالاتر از مقدار متوسط ۳ بود، نتیجه گرفته می‌شود که پشتیبانی کتابخانه‌های عمومی از آموزش رسمی در سطوح مدرسه‌ای مطلوب ارزیابی شده است.

۷- توانمندی کتابخانه‌های عمومی برای پشتیبانی از دسترسی برابر همه افراد جامعه به منابع اطلاعاتی و یادگیری چگونه است؟

در جدول ۹، نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای بررسی توانمندی کتابخانه‌های عمومی در پشتیبانی از دسترسی برابر همه افراد جامعه به منابع اطلاعاتی و یادگیری ارائه شده است.

جدول ۹. نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای بررسی توانمندی کتابخانه‌های عمومی در پشتیبانی از دسترسی به منابع اطلاعاتی و یادگیری

گویه‌ها	میانگین نظری	میانگین مشاهده شده	آماره تی	سطح معناداری	وضعیت
خدمات سیار برای مناطق کم برخوردار	۳	۲/۸۶	-۱/۵۳۴	۰/۱۲۷	متوسط
خدمات آنلاین برای همه کاربران	۳	۲/۸۵	-۱/۶۸۴	۰/۰۹۴	متوسط
خدمات یادگیری برای اقشار خاص	۳	۳/۰۹	۰/۹۹۰	۰/۳۲۳	متوسط
ارائه خدمات خانگی	۳	۳/۰۳	۰/۳۰۱	۰/۷۶۴	متوسط
کل	۳	۲/۹۶	-۰/۵۹۱	۰/۵۵۵	متوسط

براساس نتایج به‌دست آمده با توجه به اینکه میانگین نمرات به‌دست آمده با مقدار متوسط ۳ تفاوت معناداری ندارد، نتیجه گرفته می‌شود که از دیدگاه پاسخ‌دهندگان وضعیت ارائه خدمات سیار برای مناطق کم برخوردار، خدمات آنلاین برای همه کاربران، خدمات یادگیری برای اقشار خاص و ارائه خدمات خانگی در سطح متوسط ارزیابی شده است. در بین گویه‌های پشتیبانی کتابخانه‌های عمومی از دسترسی برابر همه افراد جامعه به منابع اطلاعاتی و یادگیری، ارائه خدمات یادگیری برای اقشار خاص با میانگین ۳/۰۹ در وضعیت بهتری از سایر گویه‌ها قرار داشت. به طور کلی، با توجه به اینکه میانگین نمرات به‌دست آمده با مقدار متوسط ۳ تفاوت معناداری ندارد، نتیجه گرفته می‌شود که پشتیبانی کتابخانه‌های عمومی از دسترسی برابر همه افراد جامعه به منابع اطلاعاتی و یادگیری در سطح متوسط ارزیابی شده است.

۸- توانمندی کتابخانه‌های عمومی در ارتقای مطالعه و خواندن در بین آحاد جامعه چگونه است؟

در جدول ۱۰، نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای بررسی توانمندی کتابخانه‌های عمومی در ارتقای مطالعه و خواندن در بین آحاد جامعه ارائه شده است.

جدول ۱۰. نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای بررسی توانمندی کتابخانه‌های عمومی در ارتقای مطالعه و خواندن در بین آحاد جامعه

گویه‌ها	میانگین نظری	میانگین مشاهده شده	آماره تی	سطح معناداری	وضعیت
جلسات کتابخوانی، نقد کتاب، یا معرفی کتاب	۳	۴/۲۷	۲۳/۳۰۳	۰/۰۰۱	مطلوب
برنامه‌های مدرسه تابستانی خواندن برای کودکان و نوجوانان	۳	۴/۱۰	۱۶/۳۲۳	۰/۰۰۱	مطلوب
مسابقات کتابخوانی و برنامه‌های تشویقی برای ترویج مطالعه	۳	۴/۲۱	۲۰/۲۸۶	۰/۰۰۱	مطلوب
ارائه خدمات مشاوره خواندن	۳	۴/۲۲	۲۳/۳۰۵	۰/۰۰۱	مطلوب
راه‌اندازی گروه‌های بحث آنلاین و حضوری درباره کتاب‌ها و نویسندگان	۳	۳/۶۱	۷/۱۷۰	۰/۰۰۱	مطلوب
کل	۳	۴/۰۸	۲۱/۸۰۳	۰/۰۰۱	مطلوب

براساس نتایج به‌دست آمده با توجه به این‌که میانگین نمرات به‌دست آمده به طور معناداری بالاتر از مقدار متوسط ۳ بود، نتیجه گرفته می‌شود که از دیدگاه پاسخ‌دهندگان وضعیت برگزاری جلسات کتابخوانی، نقد کتاب، یا معرفی کتاب، برنامه‌های مدرسه تابستانی خواندن برای کودکان و نوجوانان، مسابقات کتابخوانی و برنامه‌های تشویقی برای ترویج مطالعه، ارائه خدمات مشاوره خواندن و راه‌اندازی گروه‌های بحث آنلاین و حضوری درباره کتاب‌ها و نویسندگان مطلوب ارزیابی شده است. در بین گویه‌های ارتقای مطالعه و خواندن در بین آحاد جامعه از سوی کتابخانه‌های عمومی، برگزاری جلسات کتابخوانی، نقد کتاب یا معرفی کتاب با میانگین ۴/۲۷ در وضعیت بهتری از سایر گویه‌ها قرار داشت. به طور کلی، با توجه به اینکه میانگین نمرات به‌دست آمده به طور معناداری بالاتر از مقدار متوسط ۳ بود، نتیجه گرفته می‌شود که توانمندی کتابخانه‌های عمومی برای ارتقای مطالعه و خواندن در بین آحاد جامعه مطلوب ارزیابی شده است.

در نهایت، برای رتبه‌بندی گویه‌های پشتیبانی از یادگیری مادام‌العمر در کتابخانه‌های عمومی از دیدگاه کتابداران و مدیران نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور، از آزمون فریدمن استفاده شد. جدول ۱۱ نتایج آزمون فریدمن شامل میانگین رتبه هر یک از گویه‌ها و آماره‌های آزمون را نشان می‌دهد.

جدول ۱۱. نتایج آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی مؤلفه‌های پشتیبانی از یادگیری مادام‌العمر در کتابخانه‌های عمومی

رتبه	مؤلفه	میانگین رتبه	فراوانی	آماره خی دو	درجه آزادی	سطح معناداری
۱	ارتقای فرهنگ مطالعه و خواندن	۶/۰۵	۲۲۳	۴۸۱/۷۷۹	۷	۰/۰۰۰
۲	زیرساخت‌های یادگیری مادام‌العمر	۵/۳۷				
۳	همکاری با سازمان‌ها	۵/۳۰				
۴	پشتیبانی از آموزش رسمی	۵/۲۶				
۵	صلاحیت‌های کارکنان	۴/۵۹				
۶	مهارت‌های پایه یادگیری مادام‌العمر	۴/۲۵				
۷	دسترسی برابر به منابع اطلاعاتی	۲/۷۷				
۸	توسعه شخصی و حرفه‌ای	۲/۴۱				

براساس نتایج آزمون فریدمن هر مؤلفه‌ای که میانگین رتبه آن بیشتر است، از نظر پاسخ‌دهندگان میزان آمادگی کتابخانه‌های عمومی در آن مؤلفه بیشتر از سایر مؤلفه‌هاست. همان‌طور که مشاهده می‌شود میزان آمادگی کتابخانه‌های عمومی در مؤلفه‌های ارتقای فرهنگ مطالعه و خواندن، زیرساخت‌های یادگیری مادام‌العمر و همکاری با سازمان‌ها بیشتر از سایر مؤلفه‌ها است. ضعیف‌ترین رتبه‌ها به توسعه شخصی و حرفه‌ای و دسترسی برابر به منابع اطلاعاتی مربوط است. با توجه به اینکه سطح معناداری آزمون از ۰/۰۵ کوچکتر است، تفاوت میان رتبه مؤلفه‌ها از نظر آماری نیز معنادار است.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش نشان داد کتابخانه‌های عمومی ایران از ظرفیت‌های بالقوه‌ای برای ایفای نقش در یادگیری مادام‌العمر برخوردارند، اما تحقق کامل این رسالت نیازمند عبور از موانع و بازنگری اساسی در سیاست‌ها، ساختارها و خدمات آموزشی است. به‌طور کلی، یافته‌های این پژوهش نشان داد آمادگی کتابخانه‌های عمومی ایران در برخی حوزه‌ها همچون ارتقای فرهنگ مطالعه و خواندن، صلاحیت‌های کتابداران، و پشتیبانی از آموزش رسمی بیشتر از حد متوسط بود، اما در حوزه‌هایی همچون ارائه فرصت‌های یادگیری حرفه‌ای، و برقراری دسترسی برابر به

منابع اطلاعاتی و یادگیری کمتر از حد متوسط بود. نتایج آزمون فریدمن نیز نشان داد تفاوت رتبه میان مؤلفه‌های مورد بررسی از نظر آماری معنادار است.

در حوزه مهارت‌های پایه یادگیری، یافته‌ها نشان می‌دهد که توانایی کتابخانه‌های عمومی در ارائه مهارت‌های پایه یادگیری مادام‌العمر، شامل دوره‌های آموزشی سواد اطلاعاتی و دیجیتالی، مهارت‌های مطالعه و یادگیری، پشتیبانی از مهارت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات، سواد رسانه‌ای و مهارت‌های حل مسئله و یادگیری پیشرفته مطلوب ارزیابی شده است. در ارتباط با این گویه، موکانووا و افتمووا (Mukanova & Eftimova, 2020) بیان می‌کنند که کتابخانه‌های عمومی باید به‌عنوان «مراکز غیررسمی برای مطالعه و خودآموزی» عمل کرده و سواد اطلاعاتی را بر اساس فرآیند استفاده و مدیریت منابع اطلاعات توسعه دهند. یافته‌های پژوهش بختیار و همکاران (Bakhtiar et al., 2024) و مشتاق و ارشد (Mushtaq & Arshad, 2022) نیز نشان داد که کتابخانه‌های عمومی می‌توانند برنامه‌های جامع سواد دیجیتالی برای یادگیری بهتر افراد در دنیای دیجیتال ارائه دهند. همچنین، کتابخانه‌های عمومی توسعه تفکر انتقادی و مهارت‌های حل مسئله را که برای یادگیری مادام‌العمر ضروری هستند، تسهیل می‌کنند (Vaidya, 2018). در سویی دیگر، یک مطالعه در ایران نشان داد که آموزش سواد اطلاعاتی می‌تواند تأثیر مستقیمی بر آمادگی افراد برای یادگیری مادام‌العمر داشته باشد (Seifi et al., 2020). در حوزه مهارت‌های پایه یادگیری، کتابخانه‌ها می‌توانند خدماتی همچون برگزاری کارگاه‌ها، نشست‌های فرهنگی و ارائه منابع آموزشی را فراهم سازند. این نتایج بیانگر آن است که کتابخانه‌های عمومی، با بهره‌گیری از ظرفیت‌های موجود و ارتباط مستقیم با جامعه محلی، می‌توانند به‌عنوان مراکز یادگیری غیررسمی، خدمات آموزشی متنوعی را در اختیار اقبال مختلف جامعه قرار دهند. همچنین، نشان‌دهنده ظرفیت کتابخانه‌های عمومی کشور برای تحقق بخشی از مأموریت ایفلا و یونسکو مبنی بر تبدیل کتابخانه‌ها به «دروازه‌های محلی برای دانش» و پشتیبان یادگیری مادام‌العمر است. بنابراین، پیشنهاد می‌شود سیاست‌گذاران فرهنگی و آموزشی کشور، با حمایت هدفمند از کتابخانه‌های عمومی و توسعه زیرساخت‌های آموزشی در این نهادها، زمینه را برای گسترش یادگیری مادام‌العمر در سطح ملی فراهم سازند.

در زمینه صلاحیت‌های حرفه‌ای کتابداران، صلاحیت‌های کارکنان کتابخانه‌ها در زمینه‌هایی مانند دانش برنامه درسی و نیازهای یادگیرندگان، شناسایی منابع یادگیری مناسب، مهارت‌های جستجوی اطلاعات، ارزیابی انتقادی اطلاعات دیجیتال، ارجاع کاربران به نهادهای مرتبط و صلاحیت‌های آموزشی رسمی، در سطح مطلوب ارزیابی شده است. این نتایج نشان‌دهنده آمادگی مناسب کارکنان برای پشتیبانی از یادگیری مادام‌العمر است. در زمینه صلاحیت‌های حرفه‌ای کتابداران، نتایج نشان داد کارکنان کتابخانه‌ها از تحصیلات و تجربه مرتبط برخوردارند، اما در زمینه‌هایی مانند آموزش بزرگسالان، کار با فناوری‌های نوین و راهبری یادگیرندگان مستقل نیازمند ارتقای دانش و مهارت‌اند. این موضوع می‌تواند مانعی در مسیر تحول کتابخانه‌ها به مراکز یادگیری فعال و پاسخ‌گو به نیازهای متنوع جامعه باشد. با توجه به اینکه کارکنان نقش حیاتی در اجرای موفق برنامه‌های یادگیری مادام‌العمر دارند، باید تحت‌آموزش‌های فراگیری قرار بگیرند. این آموزش‌ها شامل شایستگی‌های آموزشی و تدریس، فناوری و دیجیتالی، مدیریتی و سازمانی، و ارتباطی و خدمات‌رسانی است (Gilton, 2012). همچنین، براساس یافته ماتیسون و گرچ (Matteson & Gersch, 2020)، کتابداران عمومی طیف وسیعی از مهارت‌های سواد اطلاعاتی را در تعاملات خود با مراجعین به کار می‌گیرند و بیشتر آموزش‌ها از سوی آن‌ها معطوف به کمک به مراجعین در برنامه‌ریزی وظایف اطلاعاتی، دسترسی به اطلاعات و قضاوت و ارزیابی در مورد اطلاعات است. براساس مطالعات هاگستروم (Haggstrom, 2004) و کوماری و فرانسیس (Kumari & Francis, 2015) ارتقای توسعه حرفه‌ای کارکنان کتابخانه در این خصوص برای حمایت مؤثر از یادگیری مادام‌العمر کاربران کتابخانه‌ها مورد توجه قرار گیرد. براین اساس، با توجه به نقش کلیدی کتابداران در هدایت و پشتیبانی از فرآیندهای یادگیری، ارتقای صلاحیت‌های حرفه‌ای آنان از طریق آموزش‌های ضمن خدمت، دوره‌های تخصصی و برنامه‌های توسعه حرفه‌ای، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. همچنین، بازنگری در برنامه‌های آموزشی دانشگاهی مرتبط با علم اطلاعات و دانش‌شناسی، با تأکید بر مهارت‌های نوین و بین‌رشته‌ای، می‌تواند زمینه‌ساز تربیت نیروهای توانمندتر برای آینده کتابخانه‌های عمومی باشد. در مجموع، تقویت صلاحیت‌های حرفه‌ای کتابداران نه تنها به ارتقای کیفیت خدمات کتابخانه‌ای منجر می‌شود، بلکه نقش این نهادها را در تحقق اهداف یادگیری مادام‌العمر و توسعه اجتماعی پررنگ‌تر خواهد کرد.

در بُعد همکاری‌های سازمانی، توانایی کتابخانه‌های عمومی در همکاری با مدارس، دانشگاه‌ها، سازمان‌های مرتبط با افراد دارای نیازهای ویژه، جوامع محلی و مراکز تفریحی، سلامتی و ورزشی مطلوب ارزیابی شده بود. میانگین نمرات این گویه‌ها به طور معناداری بالاتر از مقدار متوسط ۳ بوده و نشان‌دهنده توانایی بالای کتابخانه‌ها در ایجاد شبکه‌های همکاری برای ارائه فرصت‌های یادگیری است. نتایج به‌دست‌آمده از ارزیابی همکاری‌های سازمانی کتابخانه‌های عمومی ایران نشان می‌دهد که این نهادها می‌توانند فراتر از نقش سنتی خود به‌عنوان مراکز امانت کتاب عمل کرده و به بازیگران فعال در شبکه‌های یادگیری مادام‌العمر تبدیل شوند. همکاری مؤثر با مدارس و دانشگاه‌ها نشان‌دهنده پیوند قوی کتابخانه‌ها با نظام رسمی آموزش است، در حالی که تعامل با سازمان‌های مرتبط با افراد دارای نیازهای ویژه، مراکز تفریحی، سلامت و جوامع محلی، گویای رویکردی فراگیر و عدالت‌محور در ارائه خدمات است. پژوهش‌های بختیار و همکاران (Bakhtiar et al., 2024) و هاگستروم (Haggstrom, 2004)، از جمله پژوهش‌هایی بودند که همکاری کتابخانه‌های عمومی و مدارس و سازمان‌ها را برای حمایت مؤثر از ابتکارات یادگیری مادام‌العمر مورد توجه قرار داده‌اند.

زیرساخت‌های یادگیری مادام‌العمر، شامل سایت‌های رایانه‌ای با اینترنت پرسرعت، فضای فیزیکی مناسب برای کارگاه‌های آموزشی، منابع دیجیتال و شعبه‌های مجازی و آنلاین، در سطح مطلوب ارزیابی شده بودند. جوزف و چیناسامی (Joseph & Chinnasamy, 2024) بیان می‌کنند که ادغام خدمات دیجیتال و فناوری‌های هوشمند در کتابخانه‌های عمومی می‌تواند تأثیر چشمگیری بر توانایی آن‌ها در پشتیبانی از یادگیری مادام‌العمر داشته باشد. بر اساس بالاپانیدو (Balapanidou, 2015)، مجموعه‌های دیجیتال امکان دسترسی ۲۴ ساعته کاربران به طیف گسترده‌ای از منابع را فراهم می‌کنند و موجب تسهیل یادگیری خودراهبر و پژوهش می‌شوند. همچنین، براساس یافته‌های منشی و همکاران (Munshi et al., 2024) اجرای فناوری اطلاعات و ارتباطات در کتابخانه‌های روستایی می‌تواند به ارتقای خدمات کتابخانه‌ای و استفاده مخاطبان گسترده و وسیع از منابع کتابخانه‌ای کمک موثری کند. زیرساخت‌های یادگیری مادام‌العمر علاوه بر اینکه می‌توانند امکان یادگیری مستقل و مستمر را برای اقشار مختلف جامعه فراهم کنند، می‌توانند موجب افزایش مشارکت اجتماعی، ارتقای سواد اطلاعاتی و دیجیتال و کاهش شکاف دانشی در مناطق محروم شوند. کتابداران نیز به‌عنوان تسهیل‌گران یادگیری، با بهره‌گیری از این زیرساخت‌ها می‌توانند برنامه‌های متنوعی در زمینه آموزش مهارت‌های زندگی، سواد رسانه‌ای و کارآفرینی برگزار کنند. بهبود این زیرساخت‌ها، نیازمند حمایت‌های سیاست‌گذاری، سرمایه‌گذاری در فناوری‌های نوین و مشارکت فعال جامعه در بهره‌برداری از ظرفیت‌های کتابخانه‌هاست.

کتابخانه‌های عمومی بسترهای متنوعی برای یادگیری و رشد فردی و حرفه‌ای فراهم می‌کنند (Stanziola, 2010; Eve et al., 2007). آن‌ها با ارائه آموزش‌های سواد دیجیتال، زبان، سواد رسانه‌ای و کارگاه‌های شغلی، به ارتقای مهارت‌های شخصی و کاری افراد کمک می‌کنند (Stanziola, 2011). پژوهش‌ها نشان داده‌اند که بسیاری از دانشجویان و جویندگان کار از خدمات کتابخانه‌ها، به‌ویژه در مناطق روستایی، برای دسترسی به اطلاعات دانشگاهی و شغلی استفاده می‌کنند (Munshi et al., 2024). همچنین، برنامه‌هایی مانند کارگاه‌های سواد دیجیتال، باشگاه‌های مطالعه و دوره‌های توسعه شغلی، نقش مهمی در توانمندسازی افراد دارند (Lenstra & Roberts, 2023; Mushtaq & Arshad, 2022). براساس یافته‌های این پژوهش، در خصوص ارائه فرصت‌های یادگیری اثربخش از سوی کتابخانه‌های عمومی برای توسعه شخصی و حرفه‌ای افراد جامعه، توانایی برگزاری دوره‌های سواد سلامت، دوره‌های فرهنگی-هنری و آموزش سواد انگلیسی و سایر زبان‌ها در سطح نامطلوبی قرار داشتند. آمادگی کمتر از مطلوب برای برگزاری چنین دوره‌هایی می‌تواند نشان‌دهنده کمبود منابع تخصصی، نیروی انسانی ماهر و زیرساخت‌های آموزشی مناسب در این زمینه‌هاست. در مقابل، توانایی طراحی و اجرای دوره‌های مهارت‌های زندگی و آموزش مهارت‌های کسب و کار در سطح مطلوبی بود. این دوره‌ها نقش مهمی در توانمندسازی افراد برای مواجهه با چالش‌های روزمره، ارتقای کیفیت زندگی و ورود به بازار کار دارند. آمادگی بیشتر برای برگزاری چنین دوره‌هایی می‌تواند ناشی از غنای محتوایی در این حوزه‌ها، اولویت‌دهی و برنامه‌ریزی کتابخانه‌های عمومی برای این دوره‌ها، و دسترسی آسان به مدرسان و مربیان دوره‌ها باشد.

توانایی کتابخانه‌های عمومی در پشتیبانی از یادگیری کودکان پیش از دبستان، کمک به دانش‌آموزان در انجام تکالیف درسی، برگزاری تورهای کتابخانه، برنامه‌های آموزشی و اوقات فراغت و تبدیل دانش‌آموزان به شهروندان فعال مطلوب ارزیابی شده است. این بدان معنا است که کتابخانه‌های عمومی می‌توانند دامنه خدمات آموزشی و فرهنگی خود را گسترش داده و نقش مؤثری در یادگیری کودکان و نوجوانان ایفاء کنند. برگزاری تورهای کتابخانه و برنامه‌های آموزشی برای کودکان نه تنها موجب آشنایی آنان با محیط کتابخانه و منابع اطلاعاتی می‌شود، بلکه زمینه‌ساز علاقه‌مندی به مطالعه و یادگیری مستقل در سنین پایین است. همچنین، فراهم‌سازی فضاهایی برای انجام تکالیف درسی و فعالیت‌های گروهی، نقش مهمی در کاهش نابرابری آموزشی و ارتقای عدالت فرهنگی دارد. یافته تیلور و همکاران (Taylor et al., 2019) نشان داد کتابخانه‌های عمومی زمینه‌های ایده‌آلی برای حمایت از رشد کودک و مشارکت خانواده هستند و خانواده‌های دارای فرزند اغلب برای شرکت در برنامه‌ها و تجربیات آموزشی به کتابخانه‌های عمومی مراجعه می‌کنند. خانواده‌ها تمایل دارند کتابخانه‌ها را به عنوان بخشی از سیستم‌های آموزشی خود، به عنوان منابعی که سوادآموزی و آمادگی برای مدرسه را ارتقا می‌دهند، ببینند (Horrigian, 2015; Zickuhr et al., 2013). اجرای برنامه‌های قصه‌گویی و فعالیت‌های بازی‌محور، آموزش هنر و زبان دوم برای کودکان، تهیه منابع متناسب با مراحل رشد آنان، حمایت از دروس مدرسه و کمک به انجام تکالیف، ارائه برنامه‌های آموزشی و تفریحی برای افزایش تعامل اجتماعی، و آموزش مهارت‌های یادگیری به پشتیبانی از آموزش رسمی در مقاطع تحصیلی مختلف کمک موثری می‌کند.

توانایی کتابخانه‌های عمومی در پشتیبانی از دسترسی برابر به منابع اطلاعاتی و یادگیری، شامل خدمات سیار، خدمات آنلاین، خدمات برای اقشار خاص و خدمات خانگی در سطح متوسط ارزیابی شده است. این امر بیانگر آن است که اگرچه زیرساخت‌هایی مانند خدمات آنلاین، سیار و خانگی تا حدی فراهم شده‌اند، اما هنوز پاسخ‌گوی نیازهای همه اقشار جامعه نیستند. به‌ویژه گروه‌های خاص مانند افراد دارای معلولیت یا ساکنان مناطق کم‌برخوردار با محدودیت‌های جدی مواجه‌اند که مانع مشارکت کامل آنان در فرآیند یادگیری مادام‌العمر می‌شود. این وضعیت ضرورت بازنگری در سیاست‌های کتابخانه‌ای، تقویت منابع انسانی و مالی، و توسعه خدمات هدفمند برای گروه‌های محروم را برجسته می‌سازد تا کتابخانه‌های عمومی بتوانند نقش مؤثرتری در تحقق عدالت آموزشی و ارتقاء سطح دانش عمومی ایفا کنند. مطابق با یافته پژوهش

استانزیولا (2011, Stanziola) و کلی (2014, Kelly)، کتابخانه‌های عمومی باید در خصوص راه‌اندازی کتابخانه‌های سیار برای مناطق دورافتاده، نصب کیوسک‌های خودخدماتی در نقاط مناسب، ارائه خدمات درب منزل برای گروه‌های خاص، رساندن خدمات به مراکز مراقبتی مانند خانه سالمندان، بیمارستان‌ها، پرورشگاه‌ها و زندان‌ها، ارائه خدمات تلفنی، ایجاد شبکه ارتباطی میان کتابخانه‌های عمومی، و فراهم‌سازی دسترسی اینترنتی (اعم از آنلاین و آفلاین) به منابع کتابخانه‌ای اقدام کنند.

در نهایت، توانایی کتابخانه‌های عمومی در برگزاری جلسات کتابخوانی، نقد کتاب، یا معرفی کتاب، برنامه‌های مدرسه تابستانی خواندن برای کودکان و نوجوانان، مسابقات کتابخوانی و برنامه‌های تشویقی برای ترویج مطالعه، ارائه خدمات مشاوره خواندن و راه‌اندازی گروه‌های بحث آنلاین و حضوری درباره کتاب‌ها و نویسندگان مطلوب ارزیابی شده است. به طور کلی، توانمندی کتابخانه‌های عمومی برای ارتقای مطالعه و خواندن در بین آحاد جامعه مطلوب ارزیابی شده است. این یافته‌ها نشان می‌دهد که کتابخانه‌های عمومی ایران در زمینه ترویج فرهنگ مطالعه و توسعه یادگیری مادام‌العمر از توانمندی مطلوبی برخوردارند. توانایی برگزاری برنامه‌های پیش‌گفته بیانگر ظرفیت بالای این نهادها در پیوند دادن جامعه با کتاب و کتابخوانی است. چنین فعالیت‌هایی نه تنها موجب افزایش انگیزه و علاقه به مطالعه در میان اقشار مختلف می‌شود، بلکه بستری برای تقویت تفکر انتقادی، تعامل اجتماعی و رشد مهارت‌های ارتباطی نیز فراهم می‌سازد (Eve et al., 2007; Stanziola, 2011; Kelly, 2014; Mahoney, 2017).

این پژوهش نیز مانند هر پژوهش دیگری با محدودیت‌هایی مواجه بود که لازم است در تفسیر نتایج و تعمیم یافته‌ها مد نظر قرار گیرند. یکی از مهم‌ترین محدودیت‌ها، شیوه گردآوری داده‌ها از طریق پرسش‌نامه‌های آنلاین بود. با وجود اینکه این روش به دلیل گستردگی جامعه آماری و پراکندگی جغرافیایی مناسب‌تر به نظر می‌رسید، اما ممکن است برخی از کتابداران یا مسئولان کتابخانه‌ها به دلیل کمبود زمان، عدم دسترسی کافی به اینترنت یا ناآشنایی با ابزارهای دیجیتال، در پاسخ‌گویی مشارکت نکرده باشند. این مسئله می‌تواند بر میزان دقت داده‌ها تأثیر گذاشته باشد. همچنین، به دلیل عدم وجود پژوهش مشابه با پژوهش حاضر، امکان مقایسه یافته‌ها با سایر پژوهش‌ها مقدور نبود. در نهایت، تمرکز پژوهش صرفاً بر کتابخانه‌های تحت پوشش نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور، تعمیم یافته‌ها به سایر انواع کتابخانه‌ها مانند کتابخانه‌های دانشگاهی، تخصصی یا مشارکتی را محدود می‌سازد.

با توجه به یافته‌های پژوهش، برای بهبود وضعیت و فراهم‌سازی بستر مناسب جهت اجرای یادگیری مادام‌العمر در کتابخانه‌های عمومی، لازم است نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور سیاست‌ها و دستورالعمل‌های مشخصی برای تبدیل کتابخانه‌های عمومی به مراکز یادگیری مادام‌العمر تدوین کند. این سیاست‌ها می‌تواند شامل استانداردسازی فعالیت‌های آموزشی، تخصیص بودجه‌های ویژه، تعریف شاخص‌های ارزیابی یادگیری و گنجاندن نقش آموزشی در شرح وظایف کتابداران باشد. همچنین، اجرای برنامه‌های توانمندسازی تخصصی برای کتابداران در زمینه آموزش بزرگسالان، یادگیری خودراهبر، طراحی محتوای آموزشی و استفاده از فناوری‌های نوین در فرآیند یادگیری توصیه می‌شود. این آموزش‌ها باید به صورت مستمر و بر پایه نیازسنجی واقعی طراحی شوند. با توجه به ظرفیت کتابخانه‌های عمومی در زمینه همکاری‌های سازمانی، نهاد کتابخانه‌ها می‌تواند با تدوین تفاهم‌نامه‌هایی با وزارت آموزش و پرورش، دانشگاه‌ها، سازمان فنی و حرفه‌ای، شهرداری‌ها و نهادهای محلی، زمینه‌ساز ایجاد شبکه‌های یادگیری محلی و تقویت یادگیری درون‌جامعه‌ای شود. از منظر زیرساختی نیز لازم است که کتابخانه‌ها به تجهیزات آموزشی، اینترنت پایدار، نرم‌افزارهای یادگیری و فضاهای چندمنظوره برای برگزاری دوره‌ها و نشست‌ها مجهز شوند. این اقدامات نه تنها کیفیت خدمات آموزشی را افزایش می‌دهد، بلکه مخاطبان بیشتری را جذب خواهد کرد.

در نهایت، به پژوهشگران آتی پیشنهاد می‌شود با استفاده از روش‌های کیفی یا ترکیبی به بررسی عمیق‌تر چالش‌ها و نقاط قوت، و شناسایی راهکارهای اجرایی در زمینه یادگیری مادام‌العمر در کتابخانه‌های عمومی بپردازند.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

نویسنده اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت نموده است و این موضوع مورد تأیید نویسندگان است.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسنده این مقاله تعارض منافع ندارد.

حامی مالی

این پژوهش از هیچ نهاد تأمین مالی در بخش‌های عمومی، تجاری یا غیرانتفاعی، کمک‌هزینه خاصی دریافت نکرده است.

مشارکت نویسندگان

نویسنده اول: مفهوم پردازی، طراحی پژوهش، بازبینی نسخه نهایی. نویسنده دوم: مفهوم پردازی، طراحی پژوهش، نگارش پیش‌نویس اولیه. نویسنده سوم: گردآوری داده‌ها، تحلیل داده‌ها، نگارش پیش‌نویس اولیه.

سپاسگزاری

نویسندگان مراتب سپاس خود را از تمامی کارکنان کتابخانه‌های عمومی سراسر ایران که در این پژوهش مشارکت داشتند، ابراز می‌دارند.

References

- Abumandour, E. (2020). Public libraries' role in supporting e-learning and spreading lifelong education: a case study. *Journal of Research in Innovative Teaching & Learning*, 14(2), 178-217. <https://doi.org/10.1108/JRIT-06-2019-0063>
- Adewojo, A., Amzat, O., & Adefila, E. (2023). The Future of Public Libraries In Lifelong Learning: A User-Centered Perspective. Paper presented at the 48th National Conference and Annual General Meeting of the Nigerian Library Association, Kwara State.
- Agyekum, B. (2022). Public Libraries: enacting "public spaces" for community development and lifelong learning. *Journal of Learning Spaces*, 11(1), 45-57.
- Alajärvi, J. (2019). Libraries play a key role in Finnish media education. Better Internet for Kids. Retrieved from <https://better-internet-for-kids.europa.eu/en/news/libraries-play-key-role-finnish-media-education> on 2025/7/6
- Bakhtiar, H. A., Abu, R., & Shaifuddin, N. (2024). Sustainable Collaboration Between Public Libraries and School Resource Centers: Advancing Digital Information Literacy in the Digital Age. *Journal of Information and Knowledge Management*, 14(2), 50-60. <https://doi.org/10.24191/jikm.v14i2.4467>
- Balapanidou, A. (2015). The challenging role of public libraries as providers of lifelong learning opportunities for personal and social skills development. *International journal of teaching and education*, 3(2), 1-16.
- Eve, J., de Groot, M., & Schmidt, A. M. (2007). Supporting lifelong learning in public libraries across Europe. *Library Review*, 56(5), 393-406. <https://doi.org/10.1108/00242530710750581>
- Families and Work Institute. (2015). Brain-building powerhouses: How museums and libraries can strengthen executive function life skills. Washington, DC: Institute of Museum and Library Services.
- Gilton, D. L. (2012). *Lifelong learning in public libraries: Principles, programs, and people*. Santa Barbara, CA: Libraries Unlimited. <http://ci.nii.ac.jp/ncid/BB08971944>
- Haggstrom, B. M. (2004). The Role of Libraries in Lifelong Learning. Final Report of the IFLA Project under the Section for Public Libraries. *International Federation of Library Associations and Institutions (NJ1)*.
- Holcomb, S., Dunford, A., & Idowu, F. (2019). Public libraries: A community's connection for career services. John J. Heldrich Center for Workforce Development, Rutgers University. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED601682.pdf>.
- Horrigan, J. (2015). *Libraries at the Crossroads*. Pew Internet & American Life Project.
- IRNA News Agency (2023). Ten million people are members of the country's public libraries. Retrieved from <https://www.irna.ir/news/85363591/> on 2025/4/23.
- Joseph, J., & Chinnasamy, K. (2024). The challenging role of public libraries in the perspective of NEP 2020. *International Journal of Teaching, Learning and Education*, 6, 27-30. <https://doi.org/10.22161/ijtle.3.6.5>
- Kelly, C. (2014). Brimbank libraries: building a learning community. *The Australian Library Journal*, 63(2), 154-164. <https://doi.org/10.1080/00049670.2014.898234>
- Kumari, V. A., & Francis, A. T. (2015). Public library system in Thiruvananthapuram, Kerala: an investigation. *SRELS Journal of Information Management*, 52(6), 465-470. <https://doi.org/10.17821/srels/2015/v52i6/84324>

- Lenstra, N., & Roberts, J. (2023). Public libraries and health promotion partnerships: Needs and opportunities. *Evidence Based Library and Information Practice*, 18(1), 76-99. <https://doi.org/10.18438/ebliip30250>
- Library Services And Technology Act Alaska State Plan 2018 – 2022 from <https://www.imls.gov/sites/default/files/state-profiles/plans/alaska5yearplan.pdf> on 2025/07/04.
- Mahoney, M. H. (2017). An academic librarian's search for meaning: A survey of lifelong learning in library literature. *The Journal of Academic Librarianship*, 43(6), 540-547. <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2017.05.004>
- Matteson, M. L., & Gersch, B. (2020). Information literacy instruction in public libraries. *Journal of Information Literacy*, 14(2), 71-95. <https://doi.org/10.11645/14.2.2680>
- Motschilnig, R., & Ebner, G. (2014) *Engaging new learners in adult education: Short guide for policy-makers and adult educators*. Brussels: Outreach-Empowerment-Diversity. Retrieved from https://eaea.org/wp-content/uploads/2018/01/oed_engaging-new-learners-in-adult-education.pdf at 2025/7/6.
- Mukanova, P., & Eftimova, S. (2020). LIFELONG LEARNING AND LIBRARIES: BEST PRACTICES IN BULGARIAN PUBLIC LIBRARIES. In *INTED2020 Proceedings* (pp. 5067-5071). IATED. <https://doi.org/10.21125/inted.2020.1383>
- Munshi, S. A., Ansari, M. A., & Barsha, S. (2022). The contributions of public libraries to satisfy intellectual curiosity of rural inhabitants in West Bengal: An Indian case study. *Libri*, 72(3), 279-296. <https://doi.org/10.1515/libri-2021-0085>
- Munshi, S. A., Ansari, M. A., & Barsha, S. (2024). Rural libraries as providers of life-long learning opportunities: An appraisal of information services and facilities in West Bengal. *Libri*, 74(1), 1-14. <https://doi.org/10.1515/libri-2023-0050>
- Mushtaq, A., & Arshad, A. (2022). Public library use, demographic differences in library use and users' perceptions of library resources, services and place. *Library Management*, 43(8-9), 563-576. <https://doi.org/10.1108/LM-10-2021-0093>
- Mutia, F., Masrek, M. N., Baharuddin, M. F., Shuhidan, S. M., Soesantari, T., Yuwinanto, H. P., & Atmi, R. T. (2024). An exploratory comparative analysis of librarians' views on AI support for learning experiences, lifelong learning, and digital literacy in Malaysia and Indonesia. *Publications*, 12(3), 21. <https://doi.org/10.3390/publications12030021>
- OECD. (2019). OECD Skills Strategy 2019: Skills to Shape a Better Future. Retrieved from https://www.oecd.org/en/publications/2019/05/oecd-skills-strategy-2019_g1g9ff20.html on 2025/07/03.
- Omar, A. M., Mambo, H., Samzug, A., & Ali, Z. H. (2024). Responding to the Lifelong Learning Targets: collaborative Efforts of Public and School Libraries. *International Information & Library Review*, 56(2), 105-117. <https://doi.org/10.1080/10572317.2023.2215672>
- Sadra, F., Ziaei, S., Ghaffari, S., & Ghazizadeh, H. (2023). Challenges and opportunities for storing and retrieving information in Iranian public libraries from the viewpoints of librarians. *International Journal of Information Science & Management*, 21(1), 263-275. <https://doi.org/10.22034/ijism.2022.1977714.0>
- Seifi, L., Habibi, M., & Ayati, M. (2020). The effect of information literacy instruction on lifelong learning readiness. *IFLA journal*, 46(3), 259-270. <https://doi.org/10.1177/0340035220931879>
- Stanziola, J. (2010). Lifelong learning in public libraries in 12 European Union countries: Policy and considerations. *Journal of Adult and Continuing Education*, 16(2), 83-99. <https://doi.org/10.1177/147797141001600207>
- Stanziola, J. (2011). Lifelong learning in public libraries in 12 European Union countries: issues in monitoring and evaluation. *International Journal of Lifelong Education*, 30(5), 631-649. <https://doi.org/10.1080/02601370.2011.611903>
- Strategic Plan of Hong Kong Public Libraries 2009-2018. Retrieved from <https://www.hkpl.gov.hk/en/about-us/intro/plac/strategic-plan.html> on 2025/07/04
- Taghipour, K., Atapour, H. and Dehghanzadeh, H. (2020). Presenting a Framework for Supporting Life-long Learning in Iranian public libraries and Its validation. *Research on Information Science and Public Libraries*, 26(2), 281-244. [In Persian]

- Taylor, M., Pratt, M. E., & Fabes, R. A. (2019). Public Libraries as a Context for the Study of Learning and Development. *Journal of Higher Education Outreach and Engagement*, 23(2), 51-62.
- Tóth, M. (2016). The role of public libraries in Lifelong Learning in a multicultural and digital context. *ProInflow*, 8(2). <https://doi.org/10.5817/ProIn2016-2-4>
- Vaidya, S. B. (2018). The role of public libraries in promoting lifelong learning. *International Journal of Advanced Research in Management and Social Sciences*, 5(12), 230-246.
- Vuorikari, R., Kluzer, S., & Punie, Y. (2022). DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens - With new examples of knowledge, skills and attitudes, EUR 31006 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg. <https://doi.org/10.2760/115376>
- Zickuhr, K., Rainie, L., & Purcell, K. (2013). Library Services in the Digital Age. *Pew Internet & American Life Project*.

